Öva träget ert ömma värv

Bakgrund

Vissa saker är sig lika i historien. I alla tider har människor blivit kära, förälskade och upplevt passion. I dagens Sverige är det många av oss som tänker att detta i allmänhet är grunden för ett äktenskap. Äktenskap och kärlek är en självklar kombination för oss men så har det inte alltid varit. Faktum är att kärlek inte har varit den viktigaste orsaken till att människor gift sig genom historien. I denna text om äktenskapet i antikens Rom får du dra slutsatser kring äktenskapets orsaker, synen på kärlek, män och kvinnor och några av de traditioner som fanns då och som finns nu. Den romerska antiken är en lång period och riket var stort med många kulturella inslag. Detta innebar att traditionerna kunde variera avsevärt.

Uppgifter

Läs först nedanstående text om äktenskapet i antikens Rom. Arbeta sedan med frågorna.

Äktenskapet i antikens Rom (Republiken och de första kejsarnas tid)

Äktenskapets syfte

> *(Han) är full av vitalitet och framåtanda men ändå mycket hänsynsfull till sin natur. Kvestur, tribunat och pretor [höga ämbeten i Rom] har han under sin karriär beklätt med stor heder [...] Jag vet inte om jag bör tillägga att hans far är mycket förmögen.*

Texten är ett utdrag ur ett brev skrivet av Plinius den Yngre där han rekommenderar en lämplig man åt sin vän Maurisius brorsdotter. Äktenskap var nämligen en alldeles för allvarlig sak att lämna åt slumpen. Det var en utmärkt möjlighet för mäktiga familjer att stärka banden mellan varandra, att knyta nya kontakter och t.o.m. höja sin status. Detta gjorde att man gärna lovade bort sina söner och döttrar så tidigt som möjligt. Redan små barn kunde lovas bort och trolovningar vid fem års ålder förekom. Själva äktenskapet väntade man dock med. De romerska flickorna fick enligt lag giftas bort tidigast när de var 12 år. Vanligen var flickorna i övre tonåren innan äktenskap ingicks. Särskilt för fattiga familjer var hemgiften sannolikt väldigt dyr och det krävdes många år för att spara ihop till den. De män som giftes bort med de unga flickorna var i allmänhet äldre, ofta i 30-årsåldern, för att ha kunnat komma en bit i sina karriärer.

Makten i familjen låg i familjefaderns (pater familias) händer. Äktenskap mellan två yngre personer var i allmänhet en uppgörelse mellan deras fäder. I samband med äktenskapet fick också bruden del av mannens manus (kraft) och det var också hon som skulle lämna sitt hem när de väl gift sig.

Äktenskapets uppgift var först och främst att alstra barn. Det romerska ordet för äktenskap, matrimonium, är besläktat med ordet för moder (mater) och antyder barnafödandets betydelse. Om en kvinna födde barn, framförallt söner, visade hon sig duglig och fick hög status.

En hustrus dygd

Även om barnafödandet var viktigt så fanns det fler dygder som kunde göra henne till en god hustru. På en minnestavla från antikens Rom kan man läsa följande:

> *Främling, jag vill säga dig några ord. Stanna upp och läs! Detta är en sorglig grav för en underbar kvinna. Hennes föräldrar döpte henne till Claudia. Hon älskade sin man av hela sitt hjärta. Hon födde honom två söner; den ene lämnar hon här på jorden, den andre har hon redan begravt. Hennes tal var charmerande, men ändå behagligt och passande. Hon skötte hushållet väl. Hon spann ull. Jag har talat! Fortsätt din vandring!*

En annan minnestavla berättar bland annat:

> *Du var en trogen och lydig hustru, vänlig och behagfull, social och vänlig. Du var flitig i ditt spinnande, du följde vår familjs och landets religiösa riter och antog inga främlingars vidskepelser. Du klädde dig ej iögonenfallande och ståtade aldrig med något från vårt hem. Din skötsel av hushållet var exemplarisk, du tog hand om min mor som om hon vore din egen. Du hade oräkneliga kvaliteter typiska för de bästa av husmödrar.*

Och Plinius den Yngre skrev om sin egen hustru Calpurnia i några brev att:

> *Hon har ett levande intellekt, hon är underbart ekonomisk och hon älskar mig.*
> *[...]*
> *Dessutom har denna kärlek gett henne ett intresse för litteratur. Hon har kopior av mina arbeten som hon läser om och om igen.*

Egenskaper hos en god äkta man är betydligt svårare att finna i litteraturen då det var män som skrev och de skrev utifrån ett manligt perspektiv.

Äktenskapet i lag och politik

I lagtexterna reglerades vilka samhällsklasser som fick gifta sig med vilka. Det hölls en stor åtskillnad mellan fria och slavar. Slavar fick inte gifta sig med sina ägare och om de gifte sig sinsemellan så var deras äktenskap utan juridisk betydelse. Det var däremot bra om de skaffade barn. Då föddes ju fler slavar.

Äktenskapet var en politiskt viktig fråga. Kejsar Augustus var oroad över att den romerska överklassen inte gifte sig och skaffade barn i tillräcklig utsträckning. Han var också oroad över deras moral och införde en strängare lagstiftning rörande äktenskapsbrott. Man kan notera att för att ett äktenskapsbrott skulle kunna begås så var det tvunget att en gift kvinna var inblandad.

Bröllopet

Själva bröllopet innehöll fyra delar: Kontraktet, överlämnandet av bruden, förandet av bruden till brudgummens hus och hennes mottagande där. Första delen av äktenskapet genomfördes på ett enkelt sätt men man skrev ofta någon form av kontrakt. Det var viktigt att det förekom vittnen (tio var ett vanligt antal) och vanligtvis fanns någon form av religiös inramning. Om det blev skilsmässa så var det viktigt att hemgiften betalades tillbaka. Intressant är att både mannen och kvinnan kunde häva äktenskapet men i så fall skulle det ske med familjens goda minne.

Det fanns dock gott om traditioner som omgärdade bröllopet. Före bröllopet förlova-

Kopiering tillåten! © Författarna och Bonnier Utbildning AB | Samband Historia Plus